

Ercan AŞKIN*

Karaman Muratdede/Masdat Köyü'nden Üç Asker Yazıtı

Abstract: Muratdede/Masdat is a modern village located at western edge of a large agricultural field, six km southwest of Hacibaba Dağı and 35 km direct west of Karaman (Laranda). At Avgın, a place 1 km north of the village, there are some foundation walls of buildings and architectural blocks belonging to an ancient settlement on the southern slope of a hill known as Avgın Tepe. Some inscribed gravestones were found in the village of Muratdede and its surrounding during our survey in 2013–2014. This article presents three of these inscriptions set up for Roman soldiers. The first commemorates one Iulius Diomedes and possibly dates from the third or fourth century A.D. The second gravestone was erected for Nestor, a *duplicarius veteranus*, by his sons and his wife Vettia, probably after 212 A.D. The last inscription was carved on the tomb built by the son of the *veteranus* Herakleides for his mother Aurelia Matron and his brother Heraklides, probably also after 212 A.D. The epigraphic evidence suggests that the settlement of Muratdede played some role in Rome's effort to exercise control over the people of Isauria.

Keywords: Karaman; Muratdede; Masdat; Isauria; veteran.

Muratdede/Masdat Köyü Karaman (Laranda) kent merkezinin kuş uçuşu 35 km batısında yer alan bir günümüz yerleşimidir. Köyün 1 km kadar kuzeyinde Avgın olarak adlandırılan mevkide ise antik bir yerleşime ait kalıntılarla karşılaşmaktadır (Figür 1). Yüksek ve kayalık bir tepenin güney ve güneydoğu yamaçlarına kurulmuş olan antik yerleşim yoğun tahribata uğramış olmakla birlikte, günümüze çeşitli yapılara ait temel kalıntıları ve mimari bloklar ulaşabilmiştir. Antik ismi bilinmeyen bu yerleşim kuzeydeki geniş ovalık kesimle güneydeki dağlık kesimi birbirinden ayıran Hacı Baba Dağı'nın hemen 6–7 km batısında, Isauria ile Lykaonia sınırındaki konumuyla dikkat çekmektedir. Antik yerleşimdeki yapılara ait mimari blokların ve çeşitli kalıntıların Muratdede Köyü'nün yapılarında yoğun bir şekilde devşirme malzeme olarak kullanıldığı gözlenmektedir. Bu nedenle köy içerisinde ve yakın civarında antik döneme ait çok sayıda kalıntıya rastlanmaktadır. Bununla beraber Muratdede ve çevresindeki arkeolojik kalıntıların literatürde sınırlı oranda yer bulduğu görülmektedir. Bugün Karaman Müzesi'nde sergilenen eserler arasında Muratdede Köyü'nden getirilmiş altı adet yazıtlı mezar steli 1992 yılında H. Engelmann ve A. B. Üner tarafından yayınlanmıştır.¹ M. Kurt tarafından köy sınırları içerisindeki stel-lerden yirmiiki adedi, Karaman Müzesi'nde bulunanlardan ise üç adedi ve başka birtakım kalıntılar resimleriyle birlikte kısaca tanıtılmıştır.² Muratdede Köyü ve yakın civarında gerçekleştirdiğimiz arkeolojik yüzey araştırmalarında yukarıda anılanların dışında başka mezar yazıtları da tespit edilmiştir.³ Yazıtlar genel itibarıyla şahıs isimleri üzerinden yapılacak bir çalışma konusu sunar niteliktedir. Yazıtlarda

* Yrd. Doç. Dr. Ercan Aşkın, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Yunus Emre Yerleşkesi, Karaman (ercanaskin@gmail.com).

Yazıtların çevirisi ve katkıları dolayısıyla Yrd. Doç. Dr. Mehmet Alkan'a teşekkürlerimi sunarım.

¹ Engelmann – Üner 1992, 9 no. 9, 11 no. 13, 14–15 no. 21, 15–16 no. 23, 17 no. 25–26 (= SEG 42 1274–1279).

² Kurt 2011, 106–114.

³ Söz konusu yazıtlar, Muratdede Köyü ve civarındaki antik yerleşim ve diğer buluntuları da içeren monografik bir çalışma kapsamında yayına hazırlanmaktadır.

geçen şahıs adlarının büyük çoğunluğunu yerel isimler oluşturmakla birlikte önemli oranda Yunan ve Latin isimlerinin varlığı dikkat çekmektedir. Bu makalede ise Muratdede Köyü ve civarında tespit edilen yazıtlar arasından seçilen üç adet mezar yazıtı ele alınmaktadır. Söz konusu yazıtlar Roma ordusunda askerlik yapmış kişilere ait olmaları dolayısıyla birlikte ele alınmış olup, antik yerleşim üzerine çeşitli yorumlarda bulunmaya imkân tanımaktadır.

1. Iulius Diomedes'in Mezar Yazıtı

Muratdede Köyü'nün yaklaşık 500 m güneybatısında, köyün batı tarafında kuzey-güney doğrultusunda uzanan vadinin doğu yakasındaki Geleneyisi olarak adlandırılan günümüz çeşme yapısının duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Gri mermer bloğun üst ve sol tarafları kırık durumdadır. Stel üzerinde yerel üslupta cepheden işlenmiş bir asker ve bir kadın figürü tasvir edilmiştir. Asker figürü yukarıya kaldırmış olduğu sağ elinde bir mızrak, sol elinde ise yuvarlak bir obje tutmaktadır. Figür diz seviyesinin hemen yukarısında son bulan bir elbise giymiştir. Kadın figürü ise etek kıvrımlarından anlaşıldığı üzere altta ince kumaştan bir elbise, onun üzerine de daha kalın kumaştan yapıldığı anlaşılan ve başı da kapatan bir manto giymiştir. Eteğinin altından figürün ayakları görünmektedir. Sol elini sol omzuna doğru götürmüş, sağ elini ise karın üzerine uzatmıştır. Tahribattan dolayı yüz detayları tam olarak görülemez de her iki figür de büyük ve belirgin bir şekilde işlenmiş gözlere ve ağızlarına sahiptir. İki figürün arasında kazımayla oluşturulmuş sarmaşık dalı ve yapraklarından meydana gelen bitkisel tasvir bulunmaktadır. Yazıt stelin üst kısmında ve sol yanında yer almaktadır.

Yükseklik: 65 cm; Genişlik: 77 cm; Derinlik: 33 cm; Harf Yüksekliği: 2,5 cm.

Κ[ι]δίσεις Χθου θυ[γ]άτη[ρ]
 αὐτῆς ἀρετῆν καὶ Ἰού-
 λιον Διομήδην
 4 στρατι-
 ώτην
 υἱὸν αὐ-
 τῆς μνή-
 8 μης χάριν
 ἀνέθη-
 κεν.

Khthos/Khthes kızı K[i]diseis (bu steli) kendi erdemi ve kendisinin asker oğlu Iulius Diomedes için hatırası vesilesiyle dikti.

Tarihleme: Roma İmparatorluk Dönemi. Harf karakteri İ.S. 3. yüzyıl sonrası özelliği göstermektedir.

Str. 1: Κίδισεις, Isauria kenti Artanada⁴ ve Isaura Palaia⁵ yazıtlarında belgelenmiş yerel bir *femininum* isimdir.⁶ Χθου şüpheye yer vermeyecek şekilde açıkça okunmaktadır. *Genitivus* formdaki bu isim daha önce belgelenmemiş olup, *nominativus* hali Χθος veya Χθης olmalıdır.

Str. 2–3: Yerli bir anne Kidiseis'in çift isimli oğlu Iulius Diomedes, Latin ve Yunan isimleri taşımaktadır. Mesleği askerlik olan Iulius Diomedes'e, bu isimler verilirken Iulius Caesar ve Troia Savaşı'nın ünlü Yunan kahramanı Diomedes'e özenilmiş olduğu düşünülebilir. Bununla beraber orduya girdikten sonra Iulius ismini almış olabilir. Kidiseis'in kiminle evli olduğu, bir başka ifadeyle Iulius Diomedes'in baba adı yazıtta verilmemiştir.

⁴ Sterrett 1888, 70–71 no. 117.

⁵ Swoboda et al. 1935, 82–83 no 203.

⁶ Zgusta 1964 § 602–5.

2. Emekli Asker Nestor'un Mezar Yazıtı

Muratdede Köyü'nün yaklaşık 1 km kuzeyindeki, Avgın Tepe'nin güney eteğindeki antik yerleşim alanında bulunmaktadır. Gri mermer dikdörtgen bloğun alt kesimleri kısmen tahribata uğramıştır. Bloğun alt kısmında kazıma yöntemiyle oluşturulmuş, yüksek kaideler üzerinde yükselen dört adet Ion sütunu ile bunların üzerindeki arşitravdan oluşan bir mimari yapılanma söz konusudur. Sütunlar arasındaki boşluklarda bitkisel tasvirler yer almaktadır. Birinci ve ikinci sütunlar arasında üzüm salkımları ve yapraklara sahip asma dalı, ikinci ve üçüncü sütunlar arasında sarmaşık dalı ve yaprakları, üçüncü ve dördüncü sütunlar arasında ise yine üzüm salkımlı ve yapraklı asma dalı betimlenmiştir. Altı satırlık yazıtın son satırı arşitrav üzerine kazınmıştır.

Yükseklik: 84 cm, Genişlik: 100 cm, Derinlik: 45 cm, Harf Yüksekliği: 2,5–3 cm.

Αὐρ. Δις ὁ καὶ Τρώ[λ]λιος καὶ Αὐρ. Δεῖος
καὶ Αὐρ. Σεραπίων οἱ Νέστορος καὶ Αὐρ.
Οὐε[τ]τία σύμβιος [αὐ]τοῦ ἀνέστησαν Νέσ-
4 τορα οὐέτρανον [ἀ]πὸ δουπλικιάριας
[τ]ὸν πατέρα αὐτῶ[ν] ἄνδρα δὲ τῆς Οὐετ-
τίας μνή[μ]ης κα[ὶ] τ[ε]ιμῆς χάριν.

Nestor'un oğulları Aur(elius) Dis, namı diğer Tr[ol]lios, Aur(elius) Deios ve Aur(elius) Serapion ve onun (Nestor'un) hayat arkadaşı Aur(elia) Vettia, onların çifte maaşlı asker emeklisi babası, Vettia'nın da kocası olan Nestor'un hatırası ve onuru vesilesiyle (bu steli) diktiler.

Tarihleme: İ.S. 212 yılı *terminus post quem*.

Str. 1: Δις yeni bir *masculinum* şahıs ismi olup muhtemelen yereldir. Dis'in diğer adı Τρώ[λ]λιος diye tamamlanabilir. *Rho* harfinden sonra *omega*'nın sol tarafı, *Lambda*'dan önce ise üst tarafı üçgen bir harfin kalıntısı görülmektedir. Bu isim sadece Phrygia'dan bir yazıtla belgelenmektedir (MAMA VI 298).

Mezarda yatan veteran Nestor Yunan isimli olup, karısı Vettia ise bir Latin ismi taşımaktadır. Nestor'un diğer iki oğlundan biri Δεῖος Zeus adından, öteki Σεραπίων ise Mısır tanrısı Serapis'ten türemiş isimlere sahiptir.

Nestor'un hangi Roma lejyonunda askerlik yaptığı yazıtta verilmemiş, ancak çift maaş alan, üstün cesaret ve hizmet gösteren askerlerin ulaştığı *duplicarius* rütbesine yükselmiş birisi olduğu anlaşılmaktadır.

3. Aurelia Matron ve Oğlu Heraklides'in Mezar Yazıtı

Muratdede Köy merkezinde Fuat Eroğlu'na ait evin bahçesinde bulunmaktadır. Yazıt kare biçimli gri mermer blok üzerine yazılmış, ilk altı satır *tabula* içinde, geri kalan satırlar alt tarafta yer alan çizgisel tasvirlerin etrafına kazınmıştır. Bloğun sağ üst ve sol alt köşeleri kırık durumdadır.

Yükseklik: 58 cm, Genişlik: 58 cm, Derinlik: 27 cm, Harf Yüksekliği: 3 cm.

Αὐρ. Κ[-^{6/7}- - 'H]-
ρακλείδου [οὐετ-]
ρανοῦ? ἀνέστησεν
4 Αὐρ. Ματρῶνα
τὴν μητέρα αὐτ-
οῦ καὶ Ἡρακλί-
δην τὸν ἀδελφὸ-
8 ν αὐτοῦ μνή-
μης χά-
ριν.

Emekli asker? Herakleides'in oğlu Aur. K[- - - -] (bu steli) kendi annesi Aur(elia) Matron ve kardeşi Heraklides için hatıraları vesilesiyle dikti.

Tarihleme: Muhtemelen İ.S. 3.-4. yüzyıl, 212 yılı *terminus post quem*.

Str. 1: Mezarı yaptıran Aûp. K[--6/7--] ismi tamamlanamamaktadır; fakat 5. ve 6. satırdaki αὐτοῦ şahıs zamirinden anlaşıldığı üzere *masculinum* bir isim olduğu açıktır.

Str. 2-3: Satır sonunda sadece dört harfli bir kayıp vardır. Böylece 3. satır başındaki yarım kalan sözcük için [οὔε]ρανοῦ tamamlaması en uygun görünmektedir. Çok nadir de olsa Οὔετρανὸς⁷ diye özel isim vardır ve belki Herakleides'in çift isimli olabileceği düşünülebilir. Fakat yukarıdaki yazıttaki bu sözcük için emekli asker anlamındaki (*veteranus*) tamamlama önerisi daha makuldür. Muratdede Köyü'nden ele geçen diğer bir veteran yazıtının (bkz. no. 2) olması da bu düşünceyi desteklemektedir.

Str. 4: Μάτρων hem erkek hem de kadın isimdir⁸ ve başka bir Muratdede yazıtında da görülmektedir.⁹

Str. 5: Satır başındaki ilk harf T tabula'nın dışına kazılmış.

Sonuç olarak, söz konusu yazıtlar Muratdede sınırları içerisinde yer alan antik yerleşimde emekli Roma askerlerinin varlığını kesin bir şekilde ortaya koymaktadır. Iulius Diomedes'in mezar yazıtı ise emekli askerlerin yanı sıra normal askerlerin de yerleşimdeki varlığına işaret eder niteliktedir. Yazıtlarda bu askerlerin Roma ordusunun hangi lejyonlarında görev yaptıklarına dair herhangi bir bilgi verilmemektedir. Veteranlar Isauria'daki veya imparatorluğun başka bir yerindeki askeri birlikte görev yapmış olabilir. Iulius Diomedes'in ise veteran olmaması, onun Isauria'daki bir birlikte görev yaparken hayatını kaybetmiş olabileceği düşüncesine sevk etmektedir. Lejyon isminin verilmemesi Muratdede yakınındaki antik yerleşimin bizzat kendisinin askeri nitelik taşıdığına bir işareti olarak da değerlendirilebilir. Antik yerleşimin Isauria ile Lykaonia sınırındaki, bir başka deyişle ovalık ve dağlık alan sınırındaki konumu da askeri niteliklere sahip bir yerleşim olabileceği yönünde bir diğer ipucu olarak düşünülebilir. Bununla beraber, Muratdede'de bulunmuş olan ve Mezopotamya'da komutanlık yapmış olduğu anlaşılan bir şahsın kız kardeşine ait bir mezar yazıtı yine yerleşimin askeri açıdan önemine vurgu yapar niteliktedir.¹⁰ Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise yazıtlarda yerli, Yunan ve Latin isimleriyle karşılaşılıyor olmasıdır. Nestor'un Yunan, karısının ise Latin ismi taşıması bu bağlamda dikkat çekmektedir. Burada ele alınan yazıtların dışında Muratdede Köyü'nde tespit edilen başka yazıtlarda da yerel isimlerin yanı sıra çok sayıda Yunan ve Latin isimlerine rastlanmasının, Hellenizasyon ve Romanizasyonun antik yerleşimdeki etkisini yansıtmaları açısından önem taşıdığı söylenebilir. Bu hususlardan hareketle Muratdede'deki antik yerleşimin, Roma'nın Isauria'daki kontrol politikalarının anlaşılabilmesi açısından önemli bir yerleşim olduğu değerlendirilmesinde bulunulabilir.

Kaynakça

Engelmann – Üner 1992

H. Engelmann – A. B. Üner: Inschriften aus dem Museum von Karaman (Lycaonia), Anzeiger der phil.-hist. Kl. 129, 1992, 1–24.

⁷ LGPN V A.

⁸ Pape – Benseler 1884, 872. IGR 3 1475 (Lykaonia): Αὐρή. Εὐτυχὸς Παπᾶ ἡρχιεραμένους καὶ Αὐρή. Ματρῶνα Ἡμιλ[ία γυνή] αὐτοῦ ...

⁹ Engelmann – Üner 1992, 17 no. 25 (= SEG 42 1278).

¹⁰ Söz konusu yazıt üzerine çalışmalarımız yukarıda değinilen ve yayıma hazırlanmakta olan monografi kapsamında devam etmektedir.

Kurt 2011

M. Kurt, Antik Çağda Karaman (Laranda) ve Yakın Çevresi: Tarihi Coğrafya-Yerleşimler-Kalıntılar-Buluntular, Konya 2011.

Pape – Benseler 1884

W. Pape – G. E. Benseler, Wörterbuch der griechischen Eigennamen, Braunschweig 1884.

Sterrett 1888

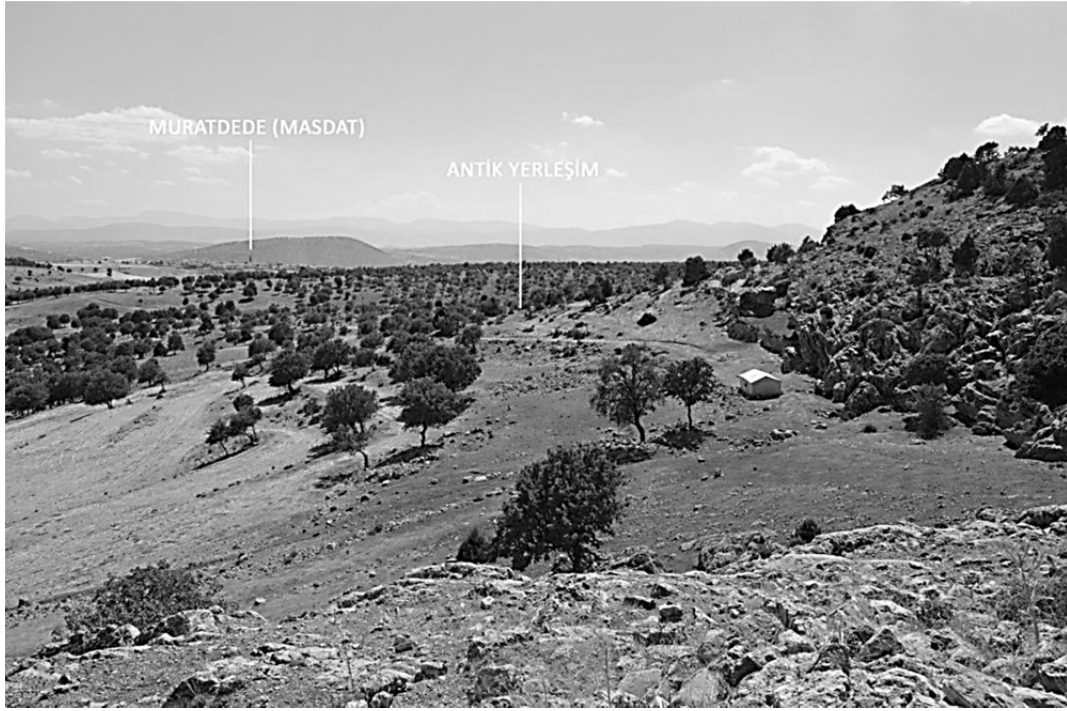
J. R. S. Sterrett, The Wolfe Expedition to Asia Minor, Boston 1888.

Swoboda et al. 1935

H. Swoboda – J. Keil – F. Knoll, Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien, und Isaurien, Brünn – Prag – Leipzig – Wien 1935.

Zgusta 1964

L. Zgusta, Kleinasiatische Personennamen, Prag 1964.

Figür 1: Muratdede ve kuzeyindeki antik yerleşim